

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.8>

ПРОДЕНКО В.Т.

ЗАОХОЧУВАЛЬНІ ПРАВОВІ НОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПРАВОВОЇ АКТИВНОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ**INCENTIVE LEGAL NORMS AS AN INSTRUMENT FOR LEGAL EDUCATION AND STIMULATION OF LEGAL ACTIVITY OF UKRAINIAN CITIZENS**

У статті здійснено ґрунтовний аналіз заохочувальних правових норм як важливого інструменту правового виховання та стимулювання правової активності громадян України. Метою дослідження є з'ясування ролі заохочувальних норм у формуванні правової свідомості, правової культури та соціально активної поведінки громадян, що, у свою чергу, виступає необхідною передумовою побудови демократичної, правової держави. У межах поставленої мети визначено низку дослідницьких завдань: проаналізувати сутність і соціально-правове значення заохочувальних норм, розкрити їхній вплив на формування правомірної поведінки та активності суб'єктів права; дослідити роль держави у створенні й реалізації системи правових стимулів, спрямованих на заохочення правослужняної та соціально корисної діяльності; охарактеризувати взаємозв'язок між заохочувальними нормами права та ефективністю правового виховання в умовах становлення демократичного суспільства. Встановлено, що заохочувальні норми права функціонують як дієвий механізм правового виховання, адже поєднують інтереси держави та громадянського суспільства, стимулюють добровільну активність суб'єктів права, формують у громадян стійке переконання у необхідності та доцільності дотримання вимог закону. Показано, що заохочення здатні підвищувати рівень довіри до правових інститутів, зміцнювати авторитет державної влади, формувати позитивну мотивацію до законслужняної поведінки та соціальної відповідальності. Доведено, що системне і комплексне застосування заохочувальних правових механізмів у національному правопорядку сприяє розвитку правової культури, становленню соціально відповідальної поведінки, зміцненню демократичних цінностей і стабілізації суспільних відносин в Україні, що є особливо актуальним в умовах сучасних трансформаційних процесів. У підсумку підкреслюється, що подальший розвиток інституту заохочувальних норм має важливе значення для утвердження верховенства права, розширення можливостей громадянської участі та гармонізації відносин між державою і суспільством.

Ключові слова: заохочувальні норми права, правове виховання, правова активність, правова культура, стимулювання правомірної поведінки, держава, соціальна активність громадян.

The article provides a thorough analysis of incentive legal norms as an important instrument of legal education and stimulation of the legal activity of Ukrainian citizens. The purpose of the study is to clarify the role of incentive norms in shaping legal consciousness, legal culture, and socially active behavior of citizens, which, in turn, serves as a necessary precondition for building a democratic and rule-of-law state. Within this objective, a number of research tasks are defined: to analyze the essence and socio-legal significance of incentive norms; to reveal their impact on the formation of lawful behavior and the activity of legal subjects; to examine the role of the state in creating and implementing a system of legal incentives aimed at encouraging law-

abiding and socially useful activities; and to characterize the interrelation between incentive norms of law and the effectiveness of legal education in the conditions of a developing democratic society. It is established that incentive norms of law function as an effective mechanism of legal education, since they combine the interests of the state and civil society, stimulate the voluntary activity of legal subjects, and instill in citizens a firm conviction in the necessity and expediency of compliance with the law. It is shown that incentives can increase the level of trust in legal institutions, strengthen the authority of state power, and foster positive motivation for law-abiding behavior and social responsibility. It is proven that the systemic and comprehensive application of incentive legal mechanisms in the national legal order promotes the development of legal culture, the establishment of socially responsible behavior, the consolidation of democratic values, and the stabilization of social relations in Ukraine, which is particularly relevant in the context of modern transformational processes. In conclusion, it is emphasized that the further development of the institution of incentive norms is of great importance for strengthening the rule of law, expanding opportunities for civic participation, and harmonizing relations between the state and society.

Key words: *incentive legal norms, legal education, legal activity, legal culture, stimulation of lawful behavior, state, social activity of citizens.*

Постановка проблеми. Актуальність теми статті обумовлена сучасними соціально-правовими трансформаціями в Україні, зокрема демократизацією суспільства та реформуванням правової системи. У таких умовах правове виховання, формування правової культури та стимулювання правової активності громадян набувають особливої значущості. Ефективність правових норм багато в чому залежить від механізмів заохочення, які мотивують добровільне дотримання законів і активну участь у суспільних процесах. Сьогодні значна увага приділяється стимулюванню правомірної поведінки через систему заохочувальних норм, оскільки вони поєднують інтереси держави та суспільства, підвищують правову свідомість і формують активну громадянську позицію. Водночас існують проблеми недостатньої узгодженості нормативної бази, обмеженої системності реалізації заохочень та недооцінки соціально-психологічних чинників впливу. Отже, дослідження заохочувальних правових норм є актуальним для визначення ефективних механізмів їх інтеграції в правову систему та впливу на правову культуру, свідомість і соціально активну поведінку громадян України.

Стан дослідження. Проблема заохочувальних правових норм як інструменту правового виховання та стимулювання правової активності громадян України є актуальною як у науковому, так і в практичному вимірі. Ефективне застосування таких норм потребує їх ґрунтовного теоретичного осмислення, врахування соціальних, економічних та політичних умов, що постійно змінюються, а також розробки системи правових стимулів, здатних формувати активну і правомірну поведінку громадян.

Вагомий внесок у дослідження заохочувальних норм у праві зробили українські вчені: О. О. Барабаш, М. Є. Григор'єва, А. М. Колодій, О. С. Котуха, В. С. Ковальський, С. Л. Лисенков, О. Ф. Скакун, О. Д. Тихомиров, Ю. В. Цуркан-Сайфуліна та ін. Вони аналізували сутність правового стимулювання, соціально-правову значущість заохочень і їх вплив на правосвідомість та правову активність громадян. Проте слід зазначити, що заохочувальні норми у взаємозв'язку з правовою культурою та правовою політикою ще не отримали комплексного дослідження на монографічному рівні. Наукова думка потребує подальшого розвитку загальної теорії заохочення, що включала б системний аналіз механізмів правового стимулювання, їх соціально-психологічних ефектів та впливу на формування активного й відповідального громадянина в умовах демократичного суспільства.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз заохочувальних правових норм як інструменту правового виховання та стимулювання правової активності громадян України.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи матеріальні та духовні орієнтири особи у вимірі позитивного права, слід наголосити, що саме право визначає допустимі межі поведінки людини, забезпечує баланс свободи, рівності та справедливості у взаєминах між індивідами та формує стимулювальний вплив на свідомість і діяльність громадян виключно через легальні механізми, гарантовані державою. Норми права, у тому числі заохочувального характеру, закріплюють певні види стимулів, які спонукають суб'єктів до соціально корисних дій та одночасно запобігають проявам девіантної поведінки.

У науковій традиції стимул розглядається як подвійна категорія: з одного боку, це взірці чи орієнтир, що визначає бажаний результат, а з іншого – подразник, здатний викликати конкретну реакцію, спрямовану на досягнення цього результату. У такому контексті стимул набуває значення ключового чинника правової активності: без нього неможливо говорити про формування свідомого вибору, а його поява створює необхідні умови для розгортання активних дій.

Водночас стимул виступає і вихідною причиною, і кінцевою метою активності. Мета відображає очікуваний результат, формується в момент усвідомлення потреби й спрямовує поведінку особи. Таким чином, правовий стимул поєднує підставу для активності (усвідомлення необхідності дії) і ціль (досягнення соціально корисного результату). Цей взаємозв'язок формує мотив, що охоплює причину, засоби й кінцеву мету діяльності [1, с. 163].

З точки зору державної правової політики, закріплення заохочувальних норм у праві має на меті розвиток суспільних відносин, які зміцнюють правопорядок та приносять користь як окремому громадянину, так і суспільству загалом. Саме тому заохочувальні норми є ефективним інструментом не лише регуляції, а й правового виховання, оскільки формують у громадян позитивну мотивацію до правомірної активності, заснованої на визнанні та підтримці їхніх соціально значущих дій.

Метою правового стимулювання є формування у суб'єкта моделі поведінки, яка відповідає вимогам закону та водночас сприяє задоволенню як особистих потреб, так і суспільних інтересів. Іншими словами, стимулювання дозволяє поєднати індивідуальну мотивацію особи з публічно значущими результатами, що забезпечує гармонізацію взаємовідносин між державою та громадянином.

Ключовим суб'єктом стимулювання виступає держава, яка впливає на учасників правових відносин передусім через спеціально закріплені у законодавстві норми. Такі норми враховують соціально-економічні та політичні реалії й встановлюють орієнтири бажаної та допустимої поведінки з позицій суспільного блага. Водночас індивід, прагнучи реалізувати власні потреби, здійснює вибір у межах правових приписів, віддаючи перевагу тим формам поведінки, що не лише відповідають його інтересам, але й узгоджуються із загальною волею держави. Саме ця узгодженість формує основу правової активності громадян.

Значний внесок у розробку поняття правового стимулу зробили вітчизняні науковці. Так, професор О. Ф. Скакун визначає його як «правове спонукання до законослухняної поведінки, що створює умови для задоволення власних інтересів суб'єкта» [2, с. 486], наводячи приклади пільг або права власності як конкретних проявів стимулювальних засобів. Інші дослідники – С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський – зазначають, що правовий стимул реалізується через суб'єктивні права, законні інтереси, привілеї, імунітети та заохочення, які забезпечують правомірну поведінку й водночас інформують особу про позитивні наслідки дотримання закону [3, с. 285].

Узагальнюючи наукові підходи, можна стверджувати, що сутність правового стимулу проявляється виключно через правомірну діяльність суб'єкта. Це завжди вольова поведінка – активна дія чи утримання від дії, яка узгоджується з принципами права та гарантується державними механізмами [4, с. 350]. Таким чином, стимул має внутрішній, психологічний вимір, що відображає мотивацію особи, і зовнішній – об'єктивований у нормах законодавства.

Враховуючи наведене, правові стимули, а особливо заохочувальні норми, слід розглядати як ефективний інструмент правового виховання. Вони не лише створюють умови для задоволення потреб громадян, а й орієнтують їхню активність на соціально корисні цілі. Завдяки таким нормам право перетворюється з інструменту обмеження на дієвий механізм підтримки та розвитку правової активності, що є необхідною умовою демократичного поступу українського суспільства.

Санкція як структурний компонент правової норми фіксує юридичні наслідки, що настають у результаті виконання або порушення приписів, визначених у диспозиції чи гіпотезі. Традиційно санкції асоціюються з негативними наслідками для правопорушника. Однак у сучасному праворозумінні санкції можуть мати і позитивний, заохочувальний характер. У цьому випадку санкція спрямована не на покарання, а на стимулювання правомірної поведінки, що є соціально цінною та бажаною для держави й суспільства. Таким чином, заохочувальна санкція перетворюється на важливий інструмент управління поведінкою, орієнтований на розвиток правової активності та утвердження законослухняності.

Заохочувальні механізми у сфері права сьогодні виступають одними з найефективніших важелів суспільного розвитку. Вони формують мотивацію до результативних, правомірних дій,

адже очікування позитивних наслідків стимулює особу діяти в межах закону з максимальною віддачею. Водночас такий механізм має превентивний ефект, оскільки знижує ймовірність учинення правопорушень: замість примусу акцент робиться на заохоченні соціально корисної поведінки. Правові норми, що містять заохочувальні санкції, передбачають можливість отримання пільг, привілеїв чи інших переваг за дії, що відповідають інтересам суспільства і держави [3, с. 291].

Разом з тим важливо підкреслити, що заохочення як метод правового регулювання не обмежується простим владно-юридичним впливом з боку держави. Його сутність полягає у створенні сприятливих умов для самореалізації громадян у рамках закону, формуванні їхньої зацікавленості у дотриманні правових приписів та активній участі в суспільному житті. Якщо розглядати заохочення лише як форму правового регулювання, то звужується його значення, адже воно має не лише юридичну, а й виховну, соціалізуючу функцію. Саме тому заохочувальні правові норми доцільно розглядати як інструмент правового виховання: вони не лише закріплюють певні пільги чи переваги, а й формують у громадян переконання, що дотримання закону є вигідним і доцільним. Це створює підґрунтя для підвищення рівня правової культури та зміцнення правової активності населення України.

Як зазначають О. С. Котуха та О. О. Барабаш, у сучасній юридичній науці поняття заохочення у праві трактується по-різному: як засіб досягнення цілей права, як стимуловальний чинник, що позитивно впливає на мотивацію поведінки індивіда, як метод правового регулювання, як механізм управління суспільними процесами, як система заохочувальних норм, а також як заохочувальні правовідносини [5, с. 6]. Попри відмінність наукових підходів, існує спільне бачення того, що застосування заохочення завжди пов'язане з певними досягненнями суб'єкта: успішним виконанням передбачуваної моделі поведінки, особливим внеском у суспільний розвиток або перевищенням встановлених стандартів і показників.

Мотиваційна природа заохочення ґрунтується на привабливості задалегідь обіцяних сприятливих наслідків, що забезпечуються державою. У такий спосіб особа орієнтується на позитивну, соціально схвальну поведінку, тоді як держава бере на себе зобов'язання не лише створювати умови для досягнення результатів, а й гарантувати застосування заохочень за наявності відповідних заслуг. Ця взаємодія держави та особи відображає соціальний характер заохочувальних норм, які впливають на свідомість і волю людини, стимулюючи правослухняну поведінку. Відмінною рисою таких норм є те, що вони не примушують до певних дій, а створюють умови для добровільного та мотивованого вибору на користь суспільно корисної поведінки.

Заохочення, як практичний результат дії заохочувальних норм, виявляється ефективним засобом корекції поведінки людини. Його вплив може бути вирішальним навіть у випадках, коли загроза покарання втрачає здатність впливати на особу. У цьому контексті граматичне тлумачення поняття «заохочувальна норма» вказує на те, що вона закріплює конкретне заохочення, яке набуває різних галузевих форм залежно від сфери правового регулювання. Так, у трудовому праві це можуть бути нагорода чи премія, у кримінальному – пом'якшення умов відбування покарання або дострокове звільнення, у сфері адміністративного права – усунення чи зменшення правового обтяження.

Поняття «усунення обтяження» при цьому не є однорідним: воно може виражатися у звільненні від відповідальності, достроковому знятті або погашенні судимості, скороченні правових наслідків раніше скоєного правопорушення. Отже, правові наслідки дії заохочувальних норм варіюються залежно від галузі та конкретних суспільних відносин, але в усіх випадках їхня сутність полягає у стимулюванні соціально позитивної активності особи.

Правове заохочення є особливою формою юридичного схвалення, що виявляється у позитивних наслідках для особи, яка добровільно обрала правомірну та суспільно корисну модель поведінки. Воно передбачає винагороду – матеріальну або моральну, – що формує стійкий інтерес до повторення таких дій. Соціальна функція заохочення полягає у приверненні уваги громадян до позитивних прикладів, що стимулюють законслухняну активність [6, с. 191].

У доктрині права заохочення розглядається як форма позитивної оцінки державою добровільної та заслуженої поведінки, яка тягне сприятливі наслідки для суб'єкта. Ключові ознаки заохочення: офіційна оцінка державою, добровільність поведінки, наявність суспільної заслуги та психологічний вплив, що формує орієнтацію на правомірну активність [7, с. 64].

Заохочення виступає різновидом правового стимулу, що впливає на правосвідомість. Воно надає індивіду доступ до додаткових благ і створює «ефект наслідування», коли приклад нагородженого стимулює інших до аналогічних дій. Це формує соціально-психологічний клімат, сприятливий для активної та правомірної поведінки.

Правозастосовна практика заохочень повинна бути гнучкою, прозорою та орієнтованою на результат, що підвищує довіру до правової системи. Заохочувальні норми створюють загальний орієнтир для ухвалення правомірних рішень, впливаючи на потреби, інтереси та вибір засобів їх досягнення. У правовій державі вони виконують подвійну функцію: стимулюють соціально активну поведінку та формують у громадян переконання у доцільності законслухняності. Саме тому заохочувальні норми є ефективним інструментом правового виховання та розвитку правової активності [8, с. 651].

Головною функцією таких норм є спонукання до позитивних дій, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин і розвиток соціально корисної діяльності. Вони виконують роль у запобіганні правопорушенням і стимулюванні правомірної поведінки, формують середовище для ініціативності та визнають досягнення громадян. Показовим прикладом є норми кримінального права, які передбачають право на заохочення та обов'язок державних органів його реалізувати, створюючи специфічні кримінально-правові відносини, що відрізняються від класичних, пов'язаних із відповідальністю та покаранням.

Заохочувальні норми відрізняються від стимулювальних: будь-яка заохочувальна норма має стимулюючий ефект, але не кожен стимул є заохоченням у правовому розумінні. Вони забезпечують чітку юридичну інформацію, формуючи умови для добровільного й мотивованого вибору на користь суспільно корисної поведінки. Особливістю таких норм є створення комфортних психологічних умов прийняття рішень, позбавлених загрози примусу. Людина, мотивована можливістю отримати позитивні наслідки, трансформує зовнішнє заохочення у власну «особисту норму» поведінки. Ключову роль відіграє держава, яка створює умови для досягнення бажаних результатів, підтримує соціально схвальну активність та гарантує відповідні стимули. Таким чином, заохочувальні норми права є ефективним механізмом розвитку соціально-правової активності громадян, свідченням соціальної зрілості суспільства та ефективності правової політики. Вони легітимізуються у правовій культурі, свідомості та діяльності суб'єктів права, а держава забезпечує їх практичне втілення через компетентні органи влади та місцевого самоврядування.

Регульовальна роль заохочувальних норм права значною мірою залежить від того, наскільки вони інтегровані у свідомість особи та сприймаються не як зовнішній примус, а як внутрішньо усвідомлена необхідність. Важливе значення у цьому процесі мають ціннісно-орієнтовані функції норм, які поступово узгоджують індивідуальні дії з базовими суспільними цінностями. Так формується система індивідуальних цінностей, що забезпечує гармонійне поєднання особистих і суспільних інтересів, а включення правосвідомості в ширший соціальний контекст підвищує ефективність правового регулювання.

Заохочувальні норми володіють подвійною цінністю: з одного боку, вони відображають інтереси держави, з іншого – відповідають очікуванням суспільства. Хоча такі норми втілюють державну волю, вони враховують суспільні потреби, стаючи своєрідним «мостом» між державою та громадянським суспільством. Особливу роль ці норми виконують у стимулюванні активної політичної, трудової та громадської діяльності, що відповідає ідеалам суспільного прогресу та підвищує соціальну активність населення. Державне заохочення у цьому контексті виступає не лише мотивуючим фактором, а й визнанням суспільної значущості діяльності особи чи колективу [9, с. 771].

Впровадження заохочувальних норм у різних сферах суспільного життя також сприяє зняттю соціальної напруженості, пом'якшенню конфліктів та лібералізації політико-правового режиму. Це відбувається завдяки створенню атмосфери довіри між державою і громадянами та формуванню відчуття справедливості і визнання внеску кожного в розвиток суспільства. Таким чином, заохочувальні норми виконують не лише регулятивну функцію, а й стають ефективним інструментом правового виховання та стабілізації суспільних відносин.

Правове виховання є цілеспрямованою діяльністю держави, її органів, громадських об'єднань та соціальних колективів, спрямованою на формування правової свідомості та культури громадян. Воно охоплює систему правових знань, умінь, навичок, правового мислення, поваги до закону та соціальних цінностей, що охороняються правом. Ефективність правового виховання досягається лише за умови його системності та організованості, а ключова мета полягає у наданні особі знань для повсякденного життя, вихованні поваги до законів і формуванні високого рівня правової культури, що зменшує кількість правопорушень. Усвідомлення своїх прав і знання механізмів їхнього захисту дозволяє громадянам протистояти незаконним діям і забезпечувати власну правову безпеку.

Рівень правової вихованості прямо впливає на розвиток громадянського суспільства.

Особливу роль у цьому відіграють базові цінності, які мають стати основою правового виховання і відповідати напрямкам суспільного розвитку. Для України, як правової демократичної держави, правове виховання є інструментом трансляції демократичних ідей, свободи, справедливості, законності та рівності. Правова ідеологія, відображаючи обов'язкові для всіх правові норми, суттєво впливає на поведінку особи, формуючи її правосвідомість через поширення знань, утвердження цінностей і засвоєння правових ідеалів. Основними завданнями є формування прогресивного юридичного світогляду, правового мислення та підготовка соціально активних громадян, здатних захищати свої права легальними засобами.

Правова культура, що формується завдяки вихованню, ґрунтується на ідейних засадах і може розвиватися як свідомо, так і стихійно. Для її високого рівня держава має відновлювати ідеологічні та культурно-виховні функції. Правова культура визначає базові орієнтири поведінки, межі правомірності та підвищує авторитет права у свідомості людини. Вона враховує соціально-економічні, політичні та культурні чинники, інтегровані у правовий простір, і завжди виходить із суспільно визнаних цінностей, що впливають на поведінку та соціальну відповідальність. Взаємозв'язок правового виховання і правової культури полягає у тому, що остання є сукупністю юридичних цінностей, які складають морально-правову основу життя людини і суспільства. Підвищення рівня правової культури потребує системної виховної роботи державних органів, місцевої влади та громадських інститутів, що утверджує морально-правові засади демократичної та соціальної держави. Тобто, правове виховання є невід'ємною частиною загальногромадянського виховання, формуючи у громадян усвідомлення ролі права, цінності законності, почуття гідності та впевненість у правовому захисті. Воно створює основу для формування свідомого, соціально активного та відповідального члена громадянського суспільства.

Висновки. У ході дослідження було встановлено, що заохочувальні правові норми виступають ефективним інструментом правового виховання громадян, сприяючи формуванню правової свідомості та високого рівня правової культури. Вони поєднують у собі регулятивну та виховну функції, забезпечуючи стимулювання соціально активної та правомірної поведінки індивідів через позитивні наслідки, що гарантуються державою. Завдяки цьому заохочувальні норми формують стійкий інтерес громадян до повторення правомірних дій та сприяють розвитку соціальної відповідальності.

Особливе значення мають ціннісно-орієнтовані функції заохочувальних норм, які дозволяють інтегрувати індивідуальну мотивацію з суспільними інтересами. Вони створюють умови для свідомого вибору громадян, формуючи «мости» між державними інститутами та суспільством. Заохочення стимулює активну участь у політичному, трудовому та громадському житті, підвищуючи соціальну активність населення та зміцнюючи довіру до державних органів.

Реалізація заохочувальних норм у правовій практиці забезпечує ефективне поєднання матеріальних і моральних стимулів, що підвищує правомірну активність громадян та запобігає девіантній поведінці. Водночас ці норми виконують превентивну роль, знижуючи ймовірність правопорушень та сприяючи стабілізації суспільних відносин. У результаті формується соціально-психологічний клімат, який сприяє гармонійному поєднанню особистих і суспільних цінностей.

Таким чином, заохочувальні правові норми виступають не лише механізмом стимулювання поведінки, а й важливим засобом правового виховання. Вони формують правову культуру громадян, підвищують їхню правову активність та створюють підґрунтя для розвитку свідомого, соціально відповідального й активного членства у громадянському суспільстві України.

Список використаних джерел:

1. Сорочан Н. В. Засоби заохочень у трудовому праві, їхня імплементація в діяльності Національної поліції України. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених* : тези доп. учасн. наук.-практ. конф. з нагоди святкування Дня науки, відзначення Дня Європи та 70-річчя заснування Ради Європи (м. Харків, 16 трав. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 163-167.
2. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : [підручник]. Харків : Консум, 2011. 656 с.
3. Теорія держави і права / [В. С. Ковальський, С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров] ; за ред. С. Л. Лисенкова. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 448 с.
4. Загальна теорія держави та права: Підручник / Ред. М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін. Київ : "Право", 2002. 432 с.

5. Котуха О. С., Барабаш О. О. Аналіз заохочувальних норм права і правової культури як інструментів правового регулювання державної політики України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. №1. С. 3-8.

6. Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Барабаш О.О. Оцінка ефективності правового регулювання через призму заохочувальних правових норм та правової культури. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2024. Том 35. №1. С. 191-195.

7. Григор'єва М. Є. Специфіка заохочувальної норми, яка передбачає звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з її дієвим каяттям. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 47, т. 2. С. 64-68.

8. Барабаш О. О. Цінності правової політики та правова культура: утвердження правової держави в контексті заохочувальних норм права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №3. С. 651-654.

9. Барабаш О. О., Котуха О. С. Розвиток правової культури крізь призму заохочувальних норм у правовій політиці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 771-773.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.08.2025

Дата публікації: 29.09.2025.